

Katarzyna Marzęda

"Późnowestfalski ład międzynarodowy", Kazimierz Dolny n. Wisłą, 28-29 września 2006 roku : [sprawozdanie z konferencji]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 14, 296-301

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przeanalizowała teoretyczne i praktyczne przykłady różnych form oddziaływania świata polityki na przedsiębiorstwa medialne.

Ostatnie dwa wystąpienia podejmowały zagadnienia dotyczące szeroko pojętej ekonomiki mediów. Dr Robert Cieślak w oparciu o analizę szczecińskiego rynku prasowego podkreślał, że wprowadzanie standardów rodem z zachodnich koncernów medialnych do polskich regionalnych tytułów prasowych skutkuje całkowitą zmianą sposobu organizacji pracy i modyfikacjami wizerunku tytułu, ale nie przekłada się na poprawę sprzedaży czy wyników czytelnictwa. Ostatnim referentem był dr Michał Zaremba, który w wystąpieniu *Presja reklamodawców jako zagrożenie dla wolności prasy* (przygotowanym razem z nieobecną na konferencji dr Weroniką Świerczyńską-Głównią) argumentował, że to reklamodawcy stanowią dziś największe zagrożenie dla wolności słowa. A skoro ekonomicznej presji przeciwstawić się mogą raczej tylko media silne finansowo, nie powinno się więc tworzyć barier przesadnie utrudniających koncentrację na rynku mediów.

Reasumując, zakres tematyczny poszczególnych konferencyjnych wystąpień był relatywnie szeroki, przez co uczestnicy konferencji „Media a polityka” mieli możliwość zapoznania się wieloma zróżnicowanymi grupami zagadnień, składającymi się na dzisiejsze relacje między światem współczesnych mediów (również w aspekcie prawnym czy ekonomicznym) a dzisiejszą rzeczywistością polityczną. Wystąpienia konferencyjne (oraz artykuły badaczy, którzy nie mogli wziąć udział w konferencji) zostaną zebrane w tomie pokonferencyjnym, wydanym przez Wydawnictwo UMCS.

Jakub Nowak

Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Późnowestfalski ład międzynarodowy”, Kazimierz Dolny n. Wisłą, 28–29 września 2006 roku

W dniach 28–29 września 2006 roku w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą odbyła się konferencja naukowa pt. „Późnowestfalski ład międzynarodowy”, której celem była dyskusja o zmianach jakościowych zachodzących w środowisku międzynarodowym, a związanych z odchodzeniem od – symbolicznie powstałego w 1648 roku – tzw. westfalskiego ładu międzynarodowego.

Zorganizowana z inicjatywy Zakładu Stosunków Międzynarodowych Wydziału Politologii UMCS konferencja spotkała się z zainteresowaniem środowiska akademickiego z całej Polski. W spotkaniu, które odbyło się w Domu Dziennikarza, wzięli udział naukowcy reprezentujący główne ośrodki akademickie z całego kraju (m.in. Wrocław, Kraków, Poznań, Warszawę, Gdańsk, Rzeszów). Szczególnie widoczna była obecność młodych naukowców z Uniwersytetu Wrocławskiego, najliczniej – poza organizatorami – reprezentowanych.

W trakcie obrad wygłoszono ponad trzydzieści referatów. W wystąpieniach poruszano takie zagadnienia, jak: specyfika westfalskiego i późnowestfalskiego ładu międzynarodowego, siły sprawcze stojące za wylanianiem się późnowestfalskiego ładu międzynarodowego,

mechanizmy jego funkcjonowania, miejsce państwa i podmiotów niepaństwowych w nowym ładzie międzynarodowym.

Ze względu na zakres diskutowanych problemów, a także ilość zgłoszonych na konferencję referatów, obrady toczyły się w ramach dwóch sesji plenarnych oraz czterech paneli.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Dziekan Wydziału Politologii UMCS prof. dr hab. Stanisław Michałowski. W swoim wystąpieniu podkreślił, iż ze względu na aktualność poruszanych problemów konferencja ta ma szansę stać się ważnym wydarzeniem intelektualnym, wykraczającym poza wąskie ramy środowiska akademickiego, wnoszącym istotny wkład w dyskusję nad nowym porządkiem międzynarodowym. Jednocześnie uznał, iż udział w konferencji przedstawiceli tak wielu ośrodków akademickich z całej Polski zdecydowanie świadczy o słuszności wyboru tematyki.

Pierwsza sesja plenarna poświęcona była zagadnieniom istoty i specyfiki późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Obradom przewodniczył prof. dr hab. Wojciech Lamentowicz z Wyższej Szkoły Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych i Politycznych w Gdyni. Jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Marek Pietraś z Wydziału Politologii UMCS. W swoim wystąpieniu poruszył szereg problemów związanych z dynamiką późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Określił parametry westfalskiego ładu międzynarodowego, wskazując na czynniki warunkujące jego zmianę, takie jak procesy globalizacji oraz zakończenie zimnowojennej konfrontacji. Ukształtowany pod ich wpływem późnowestfalski ład międzynarodowy przejawia się m.in. w odchodzeniu od państwowocentrycznego postrzegania stosunków międzynarodowych oraz procesach odterytorialnienia.

Prof. dr hab. Lubomir W. Zyblikiewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego stwierdził, iż w zasadzie nadal mamy do czynienia z ładem westfalskim, który wprawdzie ulega ewolucji (stad nazwa „późnowestfalski”), ale nadal istnieje. W dalszej części wystąpienia prof. Zyblikiewicz skupił się na analizie dwóch naczelnych zasad systemu westfalskiego: zasady suwerenności i zasady nieinterwencji na tle zachodzących współcześnie w środowisku międzynarodowym zmian.

W trakcie sesji plenarnej swoje referaty zaprezentowali również: dr Konrad Pawłowski z Wydziału Politologii UMCS oraz dr Piotr Bartosiewicz z Uniwersytetu Rzeszowskiego. Wystąpienie dra Pawłowskiego poświęcone było specyfice konfliktów zbrojnych w późnowestfalskim środowisku międzynarodowym. Zwrócił on szczególną uwagę na zmianę czynników prowokujących konflikty zbrojne (religia, bieda, kwestie etniczne), a także ich charakter (zagrożenia asymetryczne, terroryzm), napięcie oraz sposób prowadzenia. W tym kontekście wskazywał, z jednej strony na tzw. wojny „kliniczne” prowadzone z wykorzystaniem najnowszej technologii, przy „asyście” mediów, minimalizujące straty ludzkie, z drugiej zaś na wojny „średniowieczne”, prowadzone z użyciem najbardziej prymitywnych narzędzi (np. konflikty w Afryce). Tematem wystąpienia dra Piotra Bartosiewicza był natomiast stan stosunków międzynarodowych w I połowie XXI wieku. Dr Bartosiewicz szczegółowo przedstawił czynniki warunkujące pozycję państw w stosunkach międzynarodowych w XX wieku oraz w pierwszej dekadzie XXI, próbując jednocześnie odpowiedzieć na pytanie, czy zachodzące współcześnie w środowisku międzynarodowym zmiany sugerują, że mamy do czynienia z kształtowaniem się nowego ładu międzynarodowego, czy wręcz przeciwnie – są przejawem narastającego chaosu?

W trakcie dyskusji najwięcej kontrowersji wzbudziła kwestia wyznaczników pozycji państwa w stosunkach międzynarodowych (referat dra P. Bartosiewicza), a także koncepcja tzw. wojny „klinicznej” (referat dra K. Pawłowskiego). Wiele miejsca w dyskusji poświęcono również relacjom pomiędzy westfalskim a późnowestfalskim ładem.

Dalsze obrady toczyły się w ramach dwóch równoległych paneli. Panel I pod przewodnictwem prof. dra hab. Lubomira W. Zyblikiewicza poświęcony był zagadnieniom uwarunkowań, postrzegania i interpretacji późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Tematem panelu II, któremu przewodniczył prof. dr hab. Marek Pietraś, było natomiast funkcjonowanie późnowestfalskiego ładu międzynarodowego.

W ramach panelu I swoje referaty zaprezentowało sześć osób. Dr Bożena Drzewicka z Ateneum Szkoły Wyższej w Gdańsku wygłosiła referat poświęcony idei uznania różnicy postrzeganej jako istotny element późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Prof. dr hab. Maria Marczewska-Rytko z Wydziału Politologii UMCS analizowała wpływ czynnika religijnego na kształtowanie się późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Uwarunkowaniom późnowestfalskiego ładu międzynarodowego poświęcone były również wystąpienia mgra Jakuba Olchowskiego z Wydziału Politologii UMCS oraz dra Bartosza Bolechowa z Uniwersytetu Wrocławskiego. Mgr Olchowski postawił tezę, że rozpad Jugosławii zbiegł się w czasie z początkiem gwałtownych przemian jakościowych w środowisku międzynarodowym, które zapoczątkowały pojawienie się tendencji i prawidłowości charakterystycznych dla nowego, wylaniającego się ładu międzynarodowego. Do tych prawidłowości zaliczył poszerzenie zakresu podmiotowego stosunków międzynarodowych, zakresu przedmiotowego bezpieczeństwa międzynarodowego oraz nasilenie się współwystępujących tendencji integracyjnych i dezintegracyjnych. Prelegent stwierdził, że konflikt jugosłowiański był typowym dla ery ponowoczesnej, był to bowiem konflikt „niskiej intensywności”, którego osią były kwestie tożsamości. Dr Bolechów wskazywał na związki zachodzące pomiędzy współczesnym terroryzmem a zjawiskiem transformacji ładu westfalskiego. Dwa ostatnie referaty wygłoszone w ramach panelu I: dra Przemysława Mikiewicza z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz studenta Wydziału Politologii UMCS Krzysztofa Nakoniecznego wpisywały się z kolei w nurt dyskusji na temat postrzegania i interpretacji późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Dr Mikiewicz przedstawił idee przemian ładu międzynarodowego z perspektywy krytyków współczesnej globalizacji, natomiast Krzysztof Nakonieczny przybliżył istotę „neo-neo” debaty w stosunkach międzynarodowych.

W trakcie obrad panelu II wygłoszonych zostało osiem referatów analizujących mechanizmy sterowania środowiskiem międzynarodowym w ramach późnowestfalskiego ładu międzynarodowego, počawszy od tradycyjnych westfalskich (takich jak dyplomacja czy równowaga sił), na nowych „późnowestfalskich” (jak np. sieci transnarodowe) kończąc.

Dr hab. Dariusz Popławski z Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego skupił się na zagadnieniu neutralności w późnowestfalskim ładzie międzynarodowym. Jego zdaniem tradycyjnie pojmowana neutralność nie pasuje do nowych realiów, a jej nową formą jest bezaliansowość. Dr Beata Surmacz z Wydziału Politologii UMCS zajęła się zagadnieniem dyplomacji w późnowestfalskim systemie międzynarodowym, wskazując na nowe podmioty, sfery i środki działań dyplomatycznych. Tzw. nowa dyplomacja, a także dyplomacja publiczna i obywatelska nie zastępują jednak dyplomacji tradycyjnej, lecz ją

uzupełniają. Dr Dariusz Kondrakiewicz, także z Wydziału Politologii UMCS, zajął się zagadnieniem równowagi sił, którą uznał za instrument działania mocarstw.

Przedmiotem referatu dr Katarzyny Marzędy z Wydziału Politologii UMCS było zagadnienie zarządzania wielopoziomowego, analizowane z perspektywy funkcjonowania późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Przedstawiając zachodzące pod wpływem procesów globalizacji jakościowe zmiany w środowisku międzynarodowym, prelegentka wskazywała na mechanizm zarządzania wielopoziomowego (wywodzący się z UE), jako skuteczny sposób sterowania późnowestfalskim środowiskiem międzynarodowym. Dr Arkadiusz Domagała z Uniwersytetu Wrocławskiego zwrócił uwagę na współczesne zjawisko wymuszania przestrzegania praw człowieka. Prawo do interwencji humanitarnej uznał za element późnowestfalskiego ładu międzynarodowego, wynika ono bowiem z faktu, iż za suwerenne uznaje się obecnie nie tylko państwa, lecz także ludzi. Dr Renata Duda z Uniwersytetu Wrocławskiego wskazywała na regionalne mechanizmy sterowania środowiskiem międzynarodowym (*regional governance*). Jej zdaniem regionalizacja spowodowała powstanie nowej formy współpracy międzynarodowej i stworzyła nowy międzynarodowy, nie tylko globalny, lecz także regionalny, ład.

Dr Hanna Dumala z Wydziału Politologii UMCS wskazywała na wzrost tendencji decentralizacyjnych, a nawet federacyjnych w państwach europejskich, a w konsekwencji wzrost znaczenia regionów wewnątrzpaństwowych w stosunkach międzynarodowych. Regiony, zwłaszcza te wyposażone w kompetencje ustawodawcze, takie jak niemieckie i austriackie kraje, hiszpańskie wspólnoty autonomiczne, podejmują działania na płaszczyźnie międzynarodowej indywidualnie oraz poprzez sieci.

Tematem wystąpienia dra Artura Gruszczaka z Uniwersytetu Jagiellońskiego było zagadnienie zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym UE w warunkach późnowestfalskiego ładu międzynarodowego.

Przedstawione w ramach panelu II referaty wywołały gorącą dyskusję. Szczególnie burzliwą debatę wywołały referaty poświęcone regionom (referat dr H. Dumaly), regionalizacji (referat dr R. Dudy) oraz zarządzaniu bezpieczeństwem wewnętrznym UE (referat dra A. Gruszczaka). Uczestnicy dyskusji zastanawiali się przede wszystkim nad przyszłością państw w kontekście postępującej regionalizacji, a także nad przyszłością regionów istniejących wewnątrz państw, a zyskujących coraz większą swobodę działania na szczeblu ponadpaństwowym. Ważnym elementem dyskusji były również ograniczenia możliwości skutecznego zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym UE.

Drugiego dnia konferencji obrady toczyły się w ramach równoległych paneli (panel III i IV) oraz sesji plenarnej. Przedmiotem dyskusji w ramach panelu III, któremu przewodniczył dr hab. Dariusz Popławski, uczyniono państwo w późnowestfalskim ładzie międzynarodowym. Tematem obrad w ramach panelu IV, któremu przewodniczyła prof. dr hab. Maria Marczevska-Rytko, było zagadnienie funkcjonowania podmiotów niepaństwowych w późnowestfalskim ładzie międzynarodowym.

W panelu III wygłoszone zostały cztery referaty. Dr Paweł Frankowski z Wydziału Politologii UMCS skupił się na idei „ponowoczesnego” państwa i jego miejsca w wylaniającym się ładzie światowym. Dokonując charakterystyki „ponowoczesnego” państwa, poprzez wskazanie jego najważniejszych cech, takich jak przeniesienie akcentu ze wspólnoty na jednostkę, czy spadek znaczenia tradycyjnych atrybutów (ludność, terytorium, władza) dla

funkcjonowania państwa, dr Frankowski zaznaczył, iż idea ta stanowi konstrukcję czysto teoretyczną. Jego zdaniem tezy o „ponowoczesności” państwa nie potwierdziły wydarzenia z 11 września 2001 roku, ukazujące potrzebę istnienia silnych państw. Podsumowując swoje wystąpienie, dr Frankowski stwierdził, iż należy powrócić do idei silnego, ale zarazem przyjaznego obywatelom państwa.

W kolejnym referacie, wygłoszonym przez dr Magdalenę Lorenc z Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, przedmiotem analizy uczyniono suwerenność państwa. Przedstawiając ewolucję treści zasady suwerenności państwa na przestrzeni lat, dr Lorenc wskazywała, iż obserwowany współcześnie w środowisku międzynarodowym wzrost współzależności implikuje zmianę zakresu wykonywania suwerenności, co nie oznacza jednak jej utraty. Jej zdaniem rozumiejąc suwerenność jako stan prawny z zakresu prawa międzynarodowego, należy uznać, iż wiążące państwa zobowiązania traktatowe nie pozbawiają ich suwerenności, a jedynie wpływają na zakres swobody ich działania.

Główną tezę wystąpienia dr Anny Moraczewskiej z Wydziału Politologii UMCS było założenie, iż zmienność funkcji granic państwowych stanowi element tworzenia nowego porządku międzynarodowego. Stwierdziła ona także, iż transformacja tradycyjnych funkcji granic pod wpływem zachodzących w środowisku międzynarodowym zmian jakościowych (procesy integracji, globalizacja, deterytorializacja, zagrożenia transgraniczne) nie oznacza ich marginalizacji. Dlatego, zdaniem dr Moraczewskiej, należy pluralizować funkcje granic, a nie je znosić.

W nurt dyskusji nad rolą i znaczeniem państwa w późnowestfalskim systemie międzynarodowym wpisywał się również referat wygłoszony przez mgra Grzegorza Gila z Wydziału Politologii UMCS. Analizując ewolucję funkcji państwa, prelegent wskazywał m.in. na jej uwarunkowania, takie jak koniec zimnej wojny i upadek komunizmu, czy procesy globalizacji, a także główne trendy, do których zaliczył prywatyzację i deregulację, decentralizację oraz tzw. outsourcing. Zdaniem prelegenta redefinicja funkcji państwa w ramach późnowestfalskiego systemu międzynarodowego nie przyczynia się jednak do jego osłabienia czy zanikania.

W dyskusji najwięcej wypowiedzi dotyczyło problemu ewolucji funkcji państwa (referat mgra Gila), suwerenności państw (referat dr Lorenc) i ewolucji funkcji granic (referat dr Moraczewskiej). Prof. dr hab. Wojciech Lamentowicz stwierdził, iż ewolucja funkcji państwa jest odpowiedzią na zmiany zachodzące w jego otoczeniu i może ona przebiegać poprzez adaptację, regulację i innowacyjność (inicjowanie zmian). Prof. dr hab. Marek Pietraś zwrócił uwagę na problem wykonywania i rozumienia suwerenności w późnowestfalskim systemie międzynarodowym.

W ramach panelu IV poświęconego podmiotom niepaństwowym w późnowestfalskim ładzie międzynarodowym wygłoszonych zostało sześć referatów. Dr Agnieszka Florczak z Uniwersytetu Wrocławskiego skupiła się na roli, jaką w nowym ładzie międzynarodowym odgrywają organizacje pozarządowe (NGOs). Analizując przyczyny wzrostu ich znaczenia w stosunkach międzynarodowych, starała się odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu NGOs są w stanie kształtować nowy ład międzynarodowy a na ile nowy ład wpływa na ich działalność?

Dr Irma Słomczyńska z Wydziału politologii UMCS skupiła się na analizie Unii Europejskiej jako samoistnego systemu międzynarodowego. Za decydujące o uznaniu UE za

system międzynarodowy uznala integrację polityczną, inkluzywność i interoperacyjność. Przedmiotem referatu dra Andrzeja Dumały z Wydziału Politologii UMCS był natomiast problem sterowania przez Unię Europejską środowiskiem międzynarodowym. Prelegent wskazywał, iż UE może być traktowana jako regulator, ale równocześnie jako mechanizm sterowania. Za najważniejsze instrumenty i mechanizmy sterowania uznał politykę handlową, europejską politykę sąsiedztwa oraz politykę rozszerzania Unii.

Główną tezę referatu dra Bartosza Bojarczyka z Wydziału Politologii UMCS było uznanie bliskowschodnich ugrupowań terrorystycznych za nowych jakościowo uczestników stosunków międzynarodowych. Dr Bojarczyk uznał, że ekonomiczne, polityczne i społeczne skutki ich działań tworzą nową jakość w stosunkach międzynarodowych.

Przedmiotem analizy w referatach mgr Moniki Wichy oraz mgr Katarzyny Piórko (obie z Wydziału Politologii UMCS) były korporacje transnarodowe (TNC's). Mgr Monika Wicha przedstawiła zaangażowanie korporacji transnarodowych w produkcję żywności modyfikowanej genetycznie i konsekwencje tego faktu dla wzrostu znaczenia TNC's w stosunkach międzynarodowych. Z kolei mgr Piórko wskazywała na zmianę miejsca korporacji transnarodowych w procesach sterowania ekologicznego, które z przedmiotu sterowania ekologicznego (jako odpowiedzialne za zanieczyszczenie środowiska), coraz częściej stają się także jego podmiotem.

W dyskusji poruszono wiele istotnych problemów, takich jak problem replikowalności modelu integracji europejskiej, rozszerzenia UE, problem terroryzmu, odpowiedzialności korporacji transnarodowych, a także oceny skuteczności działania organizacji pozarządowych. Zwrócono uwagę na konieczność zachowania ostrożności w ocenie sukcesów tych ostatnich na arenie międzynarodowej, a przede wszystkim na konieczność oceny ich z zachowaniem odpowiedniej perspektywy.

Kończąca konferencję sesja plenarna służyła przedstawieniu sprawozdań przewodniczących paneli, a także dokonaniu podsumowania konferencji. Prof. dr hab. Marek Pietraś podziękował prelegentom, organizatorom oraz wszystkim uczestnikom. Wyraził zadowolenie z poziomu naukowego wystąpień.

Zaprezentowane podczas konferencji referaty zostaną opublikowane.

Katarzyna Marzęda